

УДК 81'243(07)

Вікторія Вертегел,
кандидат педагогічних наук
доцент кафедри мовної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

РОЛЬОВА ГРА У НАВЧАННІ МАГІСТРАНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЮРИДИЧНОГО ПРОФІЛЮ «ПРОФЕСІЙНОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ»

Навчання магістрантів вищих навчальних закладів юридичного профілю професійної іноземної мови є важливою теоретичною й практичною проблемою. Одним із аспектів її вирішення є пошук засобів, котрі могли б забезпечити ефективність цього процесу. У нашій статті ми розглянемо потенціал використання рольової гри для оптимізації процесу опановування магістрантами професійної іноземної мови.

Ключові слова: *інтерактивні методи навчання, рольова гра, професійна іноземна мова.*

Обучение магистрантов высших учебных заведений юридического профиля профессиональному иностранному языку является важной теоретической и практической проблемой. Одним из аспектов её решения может выступить поиск средств, обеспечивающих эффективность этого процесса. В нашей статье мы рассматриваем потенциал использования ролевой игры для оптимизации процесса освоения магистрантами профессионального иностранного языка.

Ключевые слова: *интерактивные методы обучения, ролевая игра, профессиональный иностранный язык.*

Teaching «Professional foreign language» to graduate students in law institutions of higher education represents one of the important theoretical and practical issues in didactics. In order to succeed in its solving we should search for the approaches to organize this process effectively. This article aims to consider the potential of role play application for the optimization of the process of professional foreign language learning by graduate students in law.

Key words: *interactive methods, role play, professional foreign language.*

Сьогодні освітнього простору в Україні вирізняється активним пошуком шляхів удосконалення та модернізації процесу викладання іноземних мов у вищій школі. На сучасному етапі інтеграції нашої країни у світову інформаційну спільноту створюються сприятливі умови для

активізації свідомості тих, хто навчається, в напрямку їх можливих зв'язків із зовнішнім ринковим середовищем. Отже, необхідною умовою навчання слухачів магістратури іноземної мови стає формування професійної комунікативної компетенції.

Викладання професійної іноземної мови магістрантам має враховувати сучасні тенденції у вивченні мов і базуватися на принципах інтернаціоналізму та полілінгвізму. В умовах міжнародної орієнтації на мобільність у єдиному Європейському освітньому просторі знання іноземної мови є необхідним у рамках концепції європейського громадянства, а також створює магістрантам надійний фундамент для навчання та відкриває доступ до реалізації міжнародних професійних можливостей. Специфікою вивчення навчальної дисципліни «Професійна іноземна мова» є вдосконалення та подальший розвиток знань, навичок і вмінь магістрантів з іноземної мови за всіма видами мовленнєвої діяльності для ефективної комунікації у професійному середовищі.

Одним із напрямів удосконалення системи вищої освіти є впровадження в навчальний процес інноваційних технологій, важливе місце серед яких належить інтерактивним методам навчання, зокрема рольовим іграм. Ефективність використання рольових ігор у навчально-виховному процесі висвітлюється в роботах таких учених, як В. Артемов, П. Бех, В. Бухбіндер, Г. Китайгородська, Н. Матвєєва, Н. Побірченко, О. Пометун, Л. Пироженко, Г. Селевко, Г. Тер-Саакянц та ін. Рольовій грі як засобу підвищення мотивації навчання іноземної мови присвячені праці О. Кобзар, Н. Лешнєвої. Рольову гру як засіб розвитку творчої педагогічної активності студентів вивчають Я. Гулецька, С. Коломієць. Роль навчальної ділової гри в організації самостійної роботи тих, хто навчається, досліджує К. Змієвська. Проте проблеми впровадження рольової гри у процес навчання іномовних дисциплін магістрантів вищих юридичних закладів освіти є недостатньо розробленими й потребують подальшого вивчення.

Навчання магістрантів вищих навчальних закладів юридичного профілю професійної іноземної мови є важливою теоретичною й практичною проблемою. Одним із аспектів її вирішення є пошук засобів, котрі могли б забезпечити ефективність цього процесу. У нашій статті ми розглянемо потенціал використання рольової гри для оптимізації процесу опановування ними професійної іноземної мови.

У сучасній педагогіці розрізняють інтерактивні методи навчання як складову частину інноваційної педагогічної технології, яка має на меті заохочування тих, хто навчається, до пізнавальної самостійності, створення умов для їхньої творчості та педагогіки співпраці.

Саме інтерактивні методи навчання допомагають магістрантам розкриватися в особистісному аспекті, є необхідною умовою підготовки конкурентоспроможного спеціаліста, дозволяють їм здобувати професійні

навички в навчальних аудиторіях, передбачають залучення слухачів до вирішення проблемних завдань, що максимально наближені до їхньої майбутньої професійної діяльності. При цьому важливо звертати увагу не тільки на виявлені знання та вміння, але й на творчу самостійність учасників навчального процесу [3]. Інтерактивні методи навчання є одним з основних засобів розвитку продуктивного мислення тих, хто навчається, включення їх до професійно-орієнтованої діяльності, адже дозволяють не тільки відтворювати засвоєні знання, але й творчо їх використовувати, формувати в них професійно значущі особистісні якості. Переваги використання інтерактивних методів навчання полягають у розширенні світогляду тих, хто навчається, активізації їх пізнавальної діяльності, можливості використання знань та умінь на практиці, формуванні навичок та умінь, що є необхідними в подальшій професійній діяльності, а також умінь співпрацювати в колективі та виробленні навичок для здійснення ефективної професійної комунікації.

Особливого значення для становлення особистості майбутнього правника набуває застосування імітаційно-ігрового підходу до організації навчальної діяльності. Рольова гра на заняттях з іноземної мови, що імітує майбутню професійну діяльність, сприяє виробленню у магістрантів професійних умінь і навичок, передбачених кваліфікаційною характеристикою. Ігрова модель навчання дозволяє тим, хто навчається, не тільки відчувати себе у певній комунікативній ролі, а й виявити свої емоції, інтелектуальні здібності, творчу уяву [1, с. 10].

Сучасна зарубіжна дидактика розрізняє рольову гру як таку (role play), симуляцію або імітацію (simulation), виставу (drama) та гру-змагання (game). Часто їх ототожнюють, але загалом вони означають різні поняття [7]. Представники деяких наукових шкіл (S. Livingstone, E. Milroy) вважають, що різниця між рольовою грою та симуляцією полягає у вірогідності ролей, які виконують слухачі. Так, симуляція – це ситуація, в якій ті, хто навчаються, виконують ролі, що є для них природними в їхньому реальному житті (наприклад, бронювання номеру в готелі або участь у науково-практичній конференції). У рольовій грі, натомість, вони можуть «приміряти на себе» ролі, яких вони не втілюють у своєму житті (наприклад, прем'єр-міністра або керівника міжнародної юридичної фірми).

Інші наукові школи (C. Greenblat, D. Crookall, R. L. Oxford) визначають рольову гру як компонент симуляції. Так, у рольовій грі учасники виконують ролі за сценарієм, у симуляції ж акцентується взаємодія однієї ролі з іншою, а не виконання певної ролі. Але так чи інакше, рольова гра допомагає готувати тих, хто навчається, до ефективної комунікації в різних професійних та соціокультурних аспектах.

Особливо корисними для майбутньої професійної діяльності юристів є рольові, імітаційні ігри та симуляції або ситуаційні моделювання.

Використання імітацій та симуляцій дозволяє не тільки виконати дії, що повторюють явища навколишньої дійсності, а й відтворити у спеціально створених для цього умовах реальні ситуації професійного життя. Темати для рольових ігор, імітацій у навчанні слухачів магістратури іноземної мови можуть бути такі, що пов'язані з їхньою майбутньою професійною та науковою діяльністю: «Влаштування на роботу: співбесіда з працедавцем», «Наукова конференція, симпозіум», «Судовий розгляд». У нашому дослідженні для позначення цих видів навчальної діяльності слухачів ми будемо використовувати термін «рольова гра».

Рольова гра, що імітує судовий розгляд, є особливо важливою в навчанні професійної іноземної мови слухачів магістратури юридичного профілю, адже виступає ефективним засобом в ознайомленні тих, хто навчається, зі специфікою проведення судових розглядів у країнах, мова яких вивчається, та є значним інтенсифікатором засвоєння термінологічної лексики.

За видами рольові ігри можуть бути помірно контрольовані, сценарні, вільні [4], за іншою класифікацією – контрольовані, помірно контрольовані, вільні, епізодичні, тривалі [2]. На початковому етапі вивчення професійної іноземної мови доцільним і виправданим є використання контрольованої сценарної рольової гри (pre-scripted role play), адже слухачі повинні добре розумітися на процедурі проведення судового розгляду в певній країні, володіти специфікою побудови мовних судових повідомлень, знати іномовний юридичний дискурс.

У ході навчальної роботи з професійної іноземної (англійської) мови зі слухачами магістратури Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ ми застосовуємо комплекс ігротехнічних методів, спрямований на формування у магістрантів професійної мовної компетенції, що сприятиме їх ефективному функціонуванню в культурному розмаїтті навчального та професійного середовища. Це інсценовані судові розгляди (mock trials). Інсценовані судові розгляди є ефективним навчальним інструментом, за допомогою якого магістранти можуть отримати корисні знання про закон та різні види права, засвоїти техніку опитування учасників судового процесу, розвинути критичне мислення та навички юридичного красномовства [5].

Технологія навчання в рольовій грі – інсценованому судовому процесі – як і в будь-якій іншій, передбачає чіткі етапи: підготовка до гри (визначення фабули, розподіл ролей, інструктаж учасників гри, підготовка ролей); проведення гри, що включає програвання ситуацій і ролей кожним учасником; рефлексія, аналіз учасниками проведеної гри [1, с. 11].

Процес підготовки до гри потребує значних зусиль: необхідно детально опрацювати фабулу, розподілити ролі, чітко визначивши мету й сутність кожної з них, продумати можливі варіанти рішення проблем, запитання та можливі відповіді, визначити хронометраж. На підготовчому

етапі передбачається засвоєння лексико-граматичного матеріалу в процесі виконання тренувальних вправ (вивчення юридичної термінології, кліше судового дискурсу), а також формування навичок усного мовлення під час виконання комунікативних вправ, які моделюють реальні комунікативні ситуації.

Успішне проведення рольової гри багато в чому залежить від індивідуальної підготовчої роботи кожного з учасників. Усі учасники інсценованого судового розгляду мають ознайомитися зі своїми ролями та функціями дійових осіб, яких будуть представляти (суддя, присяжні, позивач, відповідач, адвокат, прокурор). Доцільним може видатися вивчення відповідних статей кримінального кодексу України та країни, мова якої вивчається.

Готуючись до рольової гри, слід присвятити заняття розгляду та обговоренню діяльності судів, визначити специфіку дій кожного учасника. Задля кращого розуміння функціонування різних комунікативних ролей слухачам магістратури може допомогти відвідування справжнього судового засідання із можливим подальшим порівнянням особливостей судових систем нашої країни та країни, мова якої вивчається.

Також важливим моментом є розподіл ролей серед учасників гри. Розподіляючи ролі, слід враховувати не лише лінгвістичні здібності, але й індивідуально-психологічні особливості кожного слухача таким чином, щоб він почувався природно в своїй ролі, був зацікавлений у ній і мав можливість продемонструвати свої творчі здібності в повній мірі [3].

Одним із найбільш ефективних і вдалих видів роботи в нашій практиці викладання професійної англійської мови магістрантам Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ є використання в навчальному процесі інсценованого судового розгляду з елементами пародії «*V. V. Wolf (a/k/a Big Bad Wolf) v. Curly Pig*» («Великий поганий вовк проти Кучерявого поросяти») за сценарною основою Керол Вайт (США). Насиченість багатим лінгвістичним матеріалом, гумор цієї рольової гри завжди викликають цікавість слухачів, формують позитивний настрій та сприяють високому рівню засвоєння програмного матеріалу. Рольова гра створює на занятті позитивну емоційну атмосферу, яка сприяє усуненню у тих, хто навчається, психологічного бар'єру, забезпечує умови для невимушеного спілкування іноземною мовою. Практика доводить, що використання рольових ігор у навчальному процесі значно підвищує мотивацію, а отже й ефективність навчання професійної іноземної мови.

Таким чином, одним із методів, що безумовно сприяє оптимізації навчального процесу з вивчення професійної іноземної мови є рольова гра. Рольова гра покликана привести в дію механізми мотивації та підвищити ефективність навчання іншомовного спілкування. Рольова гра є особливим типом діяльності, в якому мотив полягає в самому процесі, у сутності

самої дії. До безумовних переваг використання рольових ігор у процесі навчання слухачів магістратури юридичного профілю «Професійної іноземної мови» можна віднести максимальне наближення до реальних умов професійної та наукової діяльності магістрантів, широку самостійність учасників гри, прийняття рішень в умовах творчого змагання та розвиток навичок спонтанного мовлення, сприяння розвитку організаційних, методологічних та ігротехнічних навичок слухачів, реалізацію принципу автономій творчої навчальної діяльності, подолання розриву між вивченням мови та її практичним застосуванням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азарова Н. В. Інтерактивні технології навчання майбутніх правників / Н. В. Азарова // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2011. – Випуск 39. – Частина 2. – С. 7–13.
2. Диомидова Г. С. Ролевая игра на уроках иностранного языка [Електронний ресурс] / Г. С. Диомидова. – Режим доступу : <http://nsportal.ru/shkola/inostrannye-yazyki/library/rolevaya-igra-na-urokakh-inostrannogo-yazyka>.
3. Кобзар О. І. Рольова гра як засіб підвищення мотивації навчання іноземної мови [Електронний ресурс] / О. І. Кобзар, Н. О. Лешньова. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vmuvnz/2008_12/st12/08kobrol.pdf.
4. Матвеева Н. В. Ролевые игры на занятиях по английскому языку при обучении устному профессиональному общению : автореф. дис. на соиск. научн. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания» / Н. В. Матвеева. – Москва, 2004. – 16 с.
5. Arbetman L. From Classroom to Courtroom: The Mock Trial [Електронний ресурс] / L. Arbetman, E. O'Brien. – Режим доступу : <http://www.19thcircuitcourt.state.il.us/bkshelf/resource/mt.htm>.
6. Butcher A. Law in Action: Learning Through Scripted Role Plays [Електронний ресурс] / A. Butcher, R. Grimes, B. Parker. – Режим доступу : <http://www.ukcle.ac.uk/resources/roleplays/tutors/preparation.html>.
7. Kodotchigova M. Role Play in Teaching Culture: Six Quick Steps for Classroom Implementation [Електронний ресурс] / M. Kodotchigova. – Режим доступу : <http://iteslj.org/Techniques/Kodotchigova-RolePlay.html>.